

N:o 67.

Af herr **K. F. G. Almqvist m. fl.**, om anslag till den med
*Uppsala enskilda läroverk förenade fackskolan för huslig
ekonomi.*

I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t (§ 115 under 8:de hufvudtiteln) föreslagit Riksdagen att för uppehållande under år 1904 och 1905 af undervisningen vid den med Uppsala enskilda läroverk förenade fackskolan för huslig ekonomi på extra stat för 1905 bevilja ett anslag af 6,800 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma. Med tillägg af förut beviljad anslag för 1904 skulle nämnda läroanstalt, under förutsättning af bifall till Kungl. Maj:ts förslag, för hvarterdera af åren 1904 och 1905 komma i åtnjutande af 5,000 kronor i statsunderstöd.

Fackskolans styrelse har emellertid hos Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t ville i nådig proposition till årets Riksdag hemställa om ett tillägg af 3,800 kronor till redan beviljad anslag för 1904 och ett anslag å 7,000 kronor för 1905, så att understödsbeloppet för hvarterdera året blefve 7,000 kronor. Rörande den motivering för statsunderstöd å 7,000 kronor, som styrelsen i sin till Kungl. Maj:t ingifna ansökan förebragt och hvari jämväl åberopas en af herr landshöfding F. Boström vid 1903 års riksdag väckt motion jämte statsutskottets däröfver afgifna — visserligen afstyrkande, men i sak mycket välvilliga — utlåtande, hänvisas till statsverkspropositionen. Af densamma framgår, att Kungl. Maj:t icke haft någonting att anmärka i fråga om skolans uppgift och verksamhet, äfvensom att Kungl. Maj:t funnit behovet, sådant det af styrelsen framlagts, *Bih. till Riksd. Prot. 1904. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 25 Häft. (N:is 67—68). 1*

genom den gifna utredningen fullständigt konstateradt. Då Kungl. Maj:t emellertid föreslår blott 5,000 kronor i årligt understöd i stället för af styrelsen äskade 7,000 kronor, antager Kungl. Maj:t, dels att enskilda bidrag äfven framdeles kunna påräknas till fyllande af bristen i fackskolans årliga budget, dels att inkomsterna kunna ökas genom tillväxt i elevantalet.

Vi torde icke behöfva inför Riksdagen påpeka vikten af att de s. k. praktiska ämnena, särskildt just det ämne, det här gäller, huslig ekonomi, som afser den uppväxande kvinnliga ungdomens danande till dugliga mödrar och husmödrar, för hemmets och familjens uppgifter, mera omhuldas vid våra undervisningsanstalter, än hittills varit fallet, då bokstudier inom dem alltför ensidigt varit förhärskande. Samtliga statsmakter torde i detta afseende vara ense. Men under sådan förutsättning synes oss den af Kungl. Maj:t föreslagna sänkningen af det ifrågasatta understödet för fackskolan ej vara alldeles lycklig, då vi tro oss kunna påvisa omöjligheten af att på af Kungl. Maj:t angifna sätt få inkomster och utgifter att täcka hvarandra.

Hvad först angår utsikten till ökning af fackskolans inkomster genom ökning af elevantalet, är sålunda att märka, att skolan icke kan mottaga flere elever, än den har, utan att den ekonomiska ställningen blir ändå sämre. Den, som är förtrogen med huru undervisning i skolkök går till, vet nämligen, att en lärarinna i ett kök ej kan undervisa mer än 15—16 elever. Är elevernas antal i en afdelning större, fordras två lärarinnor, och en sådan anordning innebär ingen besparing. Nu är elevantalet i skolans alla afdelningar redan uppe vid maximum, eller så nära intill detsamma, att den högst obetydliga tillökning, som ännu är möjlig, mer än väl behöfves för att möta oförutsedda utgifter. I »fortsättningskursen» (för flickor, som nyss slutat folkskolan) äro visserligen för närvarande 5 platser lediga; men denna kurs bekostas väsentligen genom anslag från Uppsala stad, och då årsafgiften på grund af aftalet med staden ej får öfverstiga 5 kronor, spelar det ingen roll, om dessa 5 platser blifva besatta. I lärarinnekurserna, som för läroanstalten äro hufvudsak och som ensamma välla förlust, mottagas nu 27 elever. Ett större antal kan icke mottagas, emedan för ett större antal ej kan beredas nödigt antal öfnings- och proflektioner utan tillökning af öfningsklasserna, hvilket åter skulle medföra vida större utgifter, än ytterligare elevavgifter kunde betäcka. Ett ökad antal lärarinneelever skulle sålunda alldeles afgjort ge förlust i stället för vinst. Af samtliga kurser är det blott »husmoderskursen», som verkligen

ger någon vinst. Den inrättades också ursprungligen just för att upphjälpa skolans ekonomi, och den från denna kurs påräknade vinsten ingår redan i den stat för 1904, som styrelsen i sin hemställan till Kungl. Maj:t åberopat och bilagt. Någon ökning i elevantalet i husmoderskursen skulle dock vara möjlig endast genom att inrätta en 3:dje parallellafdelning med inredning af ytterligare ett kök och antagande af ytterligare en lärarinna. Men antalet sökande till husmoderskursen har hittills aldrig öfverstigit det antal platser, som de 2 befintliga parallellafdelningarna inrymma, så mycket, att det finns någon utsikt till att en 3:dje parallellafdelning skulle få fullt lärjungeantal. Om åter elevantalet i en afdelning understiger 12, så blir resultatet äfven i denna kurs förlust. I specialkursen, med finare matlagning och klädsömnad, kunna ej med fördel undervisas mer än 10—12 elever. Endast i praktiska yrkeskursen (för utbildning af kokerskor och hushållerskor), där styrelsen i staten beräknat 12 lärjungar, kunna utan olägenhet mottagas ännu tre, hvilket kan ge en öfverskjutande inkomst af några hundra kronor. Å andra sidan skulle efter den uppgjorda staten äfven ett statsanslag å 7,000 kronor ej fullt räcka till.

För öfrigt må upplysas, att, sedan fackskolans styrelse i september 1903 till Kungl. Maj:t inlämnade sin anhållan om statsunderstöd, styrelsen antagit elever i 1904 års lärarinnekurser till ett antal af 27 (jämte en extra elev), medan förut antalet platser varit 17. Dels ville styrelsen bland 46 sökande ej utestänga allt för många, dels har det under senare år visat sig, att efterfrågan å från fackskolan utexaminerade lärarinnor varit större än tillgången, och skolan hade då ännu ett kök, som blott delvis var upptaget och som genom vissa anordningar kunde göras lämpligt för undervisning af lärarinneelever. Af inom styrelsen gjorda beräkningar, som föregingo nyss nämnda beslut, framgick, dels att en sådan tillökning i elevavgifter skulle räcka till att betäcka nytillkommande kostnader (men att någon vinst ej vore att påräkna), dels att det skulle vara möjligt — med anlitande af skolans samtliga kurser — att bereda högst 27 lärarinneelever samma antal öfnings- och proflektioner som förut.

Utsikten att på enskild väg årligen kunna insamla omkring 2,000 kronor till en anstalt, som redan är tio år gammal och under denna tid måst taga den intresserade allmänhetens penningtillgångar mycket starkt i anspråk, torde vara ganska ringa. De senast afgifna årsredogörelserna visa, att ännu under år 1901 inflöto i gåfvor 3,225 kronor, följande år 1902 blott 1,575 kronor, medan år 1903 (utom några böcker och andra

inventarier till ett värde af omkring 200 kronor) inkommit 45 kronor. Det går tydligen icke att i längden anlita den enskilda offervilligheten för en läroanstalt, som ju i alla fall icke i egentlig mening är någon välgörenhetsinrättning. För öfrigt ingår redan i den uppgjorda staten 520 kronor gåfvomedel (räntor å skänkt kapital).

Då vi sålunda tro oss ha uppvisat, att ingendera af de två utvägar, som i Kungl. Maj:ts framställning angifvits för fyllandet af den årliga bristen i fackskolans budget, kan antagas leda till önskad resultat, *då* fackskolan fyller ett känt behov, som annars — om denna läroanstalt nödgas inskränka sin verksamhet, på samma gång som ständigt nya skolkök behöfva lärarinnor — måste på annat sätt, utan tvifvel med vida större omkostnader, för statsverket fyllas, och *då* för öfrigt fackskolan, som redan står under statskontroll, enligt för densamma gällande stadgar, har hela karaktären af en allmän inrättning, hemställa vi,

att Riksdagen för uppehållande under åren 1904 och 1905 af undervisningen vid den med Uppsala enskilda läroverk förenade fackskolan för huslig ekonomi måtte på extra stat för år 1905 bevilja ett anslag af 10,800 kronor samt medgifva, att däraf må för 1904 utgå 3,800 kronor, att utöfver redan tilldeladt anslag för sagda ändamål användas, allt under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

Stockholm den 27 januari 1904.

Knut Almqvist.

Joh. Nydal.

A. Reuterskiöld.

Aug. Henricson.
